

11.) Rasizem, narodnost, migracije

Vzorec neenakosti in konfliktov, ki temelji na barvi kože, narodnosti in kulturi postaja vedno bolj izrazit po vsem svetu. "Iztrebljanje" Judov ("holokavst") in drugih manjšin, kot so Romi in homoseksualci, je prišlo na najnižjo točko v 20. st., etnični spori pa se danes še vedno nadaljujejo. Ukrajina, Azerbajdžan in drugi vzhodnoevropski narodi se še danes borijo s tem, da si njihove kulturne identitete opomorejo po letih Sovjetske podreditve.

To poglavje proučuje pomen rasizma in etnične pripadnosti in pojasni, kako so socialni konstrukti oblikovali zgodovino.

1.) Družbeni pomen rase in narodnosti

• Problem terminologije

Uporaba pravih izrazov v študiji rase in narodnosti je lahko zapletena. Nekateri komentirajo, da bi bilo bolje uporabljati izraze tako, kot jih uporabljajo različne etnične skupine same: primer je beseda 'black' (v VB) in 'people of colour' (v ZDA). Problem je, da se včasih celo etnične skupine ne strinjajo o pravilni uporabi izrazov: nekateri, bolj politično usmerjeni, dajejo prednost enemu izrazu, drugi ljudje pa drugemu. Feministka Kum-Kum Bhavnani predlaga, da se izraz 'black' uporablja v Veliki Britaniji kot politična kategorija za rasistične skupine – tiste, ki se srečujejo z rasizmom, ki ga občutijo na lastni koži – skupine Pakistancev, Indijcev in prebivalcev Bangdala. Drugi pa se s tem ne strinjajo, češ da izraz 'black' ne ustreza Azijcem v VB, ker ustvarja lažen občutek enotnosti narodov in ker bi se izraz uporabljal nedosledno.

• Rasa in racializacija (Race and racialisation)

'Rasa' je zelo 'zmeden' in celo nevaren pojem. V našo zavest je prišla v drugi polovici 18. st. in lahko rečemo da je moderen pojem.

Rasa je *skupnost ljudi, ki si delijo določene skupne telesne značilnosti, ki se dedujejo. (deljene fizične lastnosti)* Ljudje se delijo na rase glede na različne fizične značilnosti, kot so barva kože, obrazne poteze, struktura las in fizična zgradba telesa. Te razlike so površne: vse rase so člani ene biološke vrste.

Najočitnejše rasne razlike se pojavijo na Bližnjem Vzhodu, ki je že dolga leta križišče človeških migracij.

Nobena družba ni taka, da ne bi bila vsaj malo 'gensko mešana' in vedno več stikov med ljudmi po vsem svetu bo poskrbelo da bo rasno mešanje še hitrejše v prihodnosti.

Mislec 19. st. de Gobineau je razvil trodelni sistem rasne klasifikacije.

- Ljudi svetle kože je označil kot belo raso (Caucasian), → označeni kot ljudje večje inteligence in večje umrljivosti
- Ljudi temnejše kože in skodranih las kot črno raso (Negroid)
- Ljudi rumene kože in značilnih potez na vekah pa rumeno raso (Mongoloid)

Sociologi to delitev označijo kot zavajajočo (ker vemo, da nobena družba ni sestavljena samo iz biološko 'čistih' posameznikov) in politično nevarno (ker spodbuja rasizem). Tako so se sociologi uprli ideji rase in drugje iskali boljše pojme za razumevanje problema rasizma.

Ljudje po svetu ocenijo drug drugega glede na raso. Ta *proces razvrščanja ljudi na podlagi njihove domnevne rase* sociologi imenujejo **racionalizacija**.

Racializacija je v srcu sistema neenakosti in socialne izključenosti. Nekateri zagovarjajo rasno hierarhijo s trditvami, da je ena vrsta že po naravi boljša od druge, vendar to ni znanstveno dokazano. Ker je toliko na kocki, ni čudno, da si družbe prizadevajo narediti rasno označevanje jasnejše kot dopuščajo dejstva. Še v začetku 20. st. so nekatere države v ZDA za črno raso označevale vsakega, ki je imel kakršnegakoli Afriškega prednika (tudi pred-pred-pred... prednika).

Etnija (deljena kulturna dediščina)

Vsak posameznik na Zemlji je del kompleksne etnije.

Etnija je del kulturne dediščine. Člani neke etnije imajo skupne prednike, jezik in verska prepričanja, tradicije, navade, prehrano, ki dajejo posebno družbeno identiteto.

Skoraj vsaka država na svetu je sestavljena iz ljudi različnih narodnosti, ki 'nosijo' svojo kulturo in zgodovino.

Rasa in etnija se lahko prekrivata, ampak vseeno ima en pojem občutek za biološke razlike (rasa) in drugi temelji na razumevanju kulturne dediščine (etnija). Včasih pa lahko gresta z roko v roki. Hindujci majo skupne telesnih značilnosti in kulturne značilnosti.

Etnične posebnosti ne smemo vzeti kot rasistične. Npr. Judi so včasih opisani kot rasa, čeprav je za njih skupna značilnost le to, da so si podobni po verskih prepričanjih in zgodovina preganjanja.

Etnija vključuje še več spremenljivosti in mešanic kot pa rasa, saj se večina ljudi lahko identificira z več kot eno narodno pripadnostjo (posameznik lahko trdi, da je Anglež in Grk. Ali pa Azijci, ki živijo v VB, pravijo da so 'Asian-British')

Ljudje lahko namerno spremenijo svojo narodnost.

Manjšine (deljena identiteta + podrejen položaj)

Rasna in narodna manjšina sta kategoriji posameznikov s fizičnimi in kulturnimi značilnostmi, ki so socialno ogrožene. So podrejene prevladujoči rasni ali narodni skupini.

V manjšine so vključene skupine ljudi posebnih rasnih in etničnih značilnosti, invalidni ljudje, istospolno usmerjeni, nekateri pa sem vključujejo tudi ženske.

Vsem manjšinam je skupno to, da si delijo

- Posebno identiteto
Npr. rasa posameznika je že na zunaj precej očitna
- Podrejenost/odvisnost
Rasne manjšine imajo ponavadi manjši dohodek in manjšo izobrazbo kot večina.

Predsodki

so nepreverjena in nesmiselna stališča do druge skupine ljudi, ki temeljijo na predsodbah - površnih sodbah na osnovi pomanjkljivih informacij, spremljajo pa jih močna čustva.

-Predsodki o posameznikih glede njihovega družbenega razreda, spolne usmerjenosti, spola, starosti, politične usmerjenosti, rase ali narodnosti.

-Lahko so pozitivni (kadar povečujemo določene vrline ljudi, ki jih imamo tudi sami) ali negativni (zadevajo posameznike, ki so različni od nas).

-Ker so določene sodbe o ljudeh zakoreninjene v družbi, ima tako tudi vsak posameznik predsodke. Najpogostejši so predsodki o manjšinah.

Stereotipi

Predsodki vodijo v stereotipe. Stereotipi so opisi negativnih karikaturnih lastnosti članov neke skupine, kjer so te lastnosti poudarjene do te mere, da postanejo posmehljive.

Ker stereotipi vsebujejo čustva kot so ljubezen, zvestoba, sovraštvo in strah, so to pretirane predstave, ki jih je težko spremeniti (npr. mnogi imajo stereotipno mnenje o revnih kot o lenih in neodgovornih parazitih, čeprav je največ revnih ljudi otrok, žensk in starejših ljudi).

Za vsako rasno in etično manjšino obstajajo stereotipi, ki so globoko zakoreninjene v družbi (v ZDA imajo belci stereotipe o Afro-američanih kot o ljudeh, ki nimajo motivacije, da bi si spremenili življenje na bolje ter da so socialno prikrajšani, ker se sami ne trudijo dovolj da bi dobili delo. Ignorirajo pa dejstvo, da je največ revnih v ZDA belcev in da večina Afro-američanov dela tako trdo, kot večina drugih, in v večini niso revni).

Rasizem

je prepričanje, da je ena rasa že po naravi boljša od druge. To so stališča in prepričanja o kulturni manjvrednosti oz. večvrednosti ljudi na podlagi njihovih fizičnih lastnosti oz. rasne pripadnosti.

Danes je verjetno prisoten že v vsaki družbi (npr. v Avstraliji je čutiti rasizem do skupin Aboriginov, prebivalcev pacifiških otokov in Kitajcev).

Že v zgodovino so posmehovanje določenih ljudi opravičevali s prepričanjem, da je ena kategorija ljudi po naravi slabša od druge. V 19. st., ko so si evropske države in ZDA zgradile imperije, so ljudi, ki so bili v kolonijah, imeli za sužnje, to pa so opravičevali s tem, da so manjvredni. V 20. st. so Nacisti poudarjali superiornost arijske rase (blond lasje, modre oči). Ta rasna ideologija je imela za manjvredne 6 milijon ljudi (od Judov, Poljakov, romov, homoseksualcev ter fizično in psihično omejenih ljudi).

Teorije rasizma:

- Teorija grešnega kozla
  - predsodki izvirajo iz frustracij
  - tako vedenje je značilno za ljudi, ki so tudi sami omejeni (belka razočarana, frustrirana zaradi nizke plače, ki jo zasluži z delom v tovarni. Svoje jeze ne more znesti nad nadrejene in šefa, ker jo lahko odpustijo, lahko pa se znaša nad svojimi sodelavkami, kar ji daje občutek, da je boljša od nekoga, daje ji moč, boljši občutek)
  - 'grešni kozel' je človek ali skupina ljudi, ki so podrejeni in imajo manj moči, ki jih ljudje krivijo za svoje težave.
  - manjšine so pogosto v vlogi 'grešnega kozla', ker so lahka tarča. Nacisti so za vse svoje nesreče krivili manjšino Judov, danes pa Evropejci svoje probleme pripisujejo priseljencem (npr. Turki v Nemčiji).
- Teorija avtoritarne osebnosti
  - T. W. Adorno in njegovi kolegi so trdili, da so predsodki osebna lastnost posameznikov. To so sklepali po raziskavi, v kateri se je izkazalo, da so posamezniki, ki so imeli ostre predsodke do določene manjšine, netolerantni do vseh manjšin. Ti ljudje kažejo avtoritarne osebnosti, za katere je značilno,

da delujejo strogo v skladu z njihovimi kulturnimi vrednotami, preudarjajo moralna vprašanja kot izrazito pravilna ali napačna in zavzemajo močne etnocentrične poglede. Ljudje z avtoritarno osebnostjo vidijo na družbo, kot da so posamezniki že po naravi tekmovalni in med posamezniki vlada hierarhija, kjer 'boljši ljudje', kot so oni sami, vladajo šibkejšim. Ponavadi imajo nižjo izobrazbo in so imeli stroge ter ukazovalne starše. Zaradi trde vzgoje so otroci postali jezni in nestrpni in iščejo grešne kozle, ki si jih bodo lahko naredili za sebi podrejene.

Nasprotno pa so ljudje, ki so strpni do ene manjšine, strpni tudi do ostalih manjšin. Ti ljudje so bolj previdni pri moralnih sodbah in so mnenja, da bi morala biti družba enakopravna.

- Kulturna teorija

- Določeni predsodki so skupni vsem, ker so zakoreninjeni v določeni kulturi.
- Emory Bogardus je preučeval kulturno zakoreninjene predsodke na medosebnih odnosih. Razvil je koncept socialne distance, da bi ugotovil kako blizu ali daleč so si posamezniki v zvezi s posamezniki drugih rasnih in etničnih skupin. Ugotovil je, da je to vedenje prisotno v vseh kulturah. Ali lahko potem kot nestrpne označimo le peščico ljudi, ker so predsodki pač zakoreninjeni v vseh kulturah in je to nekako 'normalno'?

Zatiranje manjšin

Ljudje z več moči uporabljajo predsodke kot strategijo za zatiranje manjšin. (npr. Nemci prezirajo turške priseljence, ki so prišli delat v Nemčijo. Predsodki ločujejo ljudi glede na raso in etničnost in tako prepričujejo delavcem, da bi stopili skupaj in uspešno delali).

-Kritika: postkolonialna teorija → to se nanaša na kritike zahodnih kultur s strani tistih, ki so bili kolonizirani v preteklosti

Kot vemo, so bile od 16. st. dalje po svetu razporejeni kolonialni imperiji Britancev, Portugalcev, Špancev, Francozov in Nizozemcev. Podjarmili so si domorodce iz Azije, Amerike in Afrike, pogosto z zaslužjevanjem in genocidom, in jim vsilili svoja prepričanja in vrednote. To je svetovni proces, ki vodi do zabrisa mej med kulturami in razdrobitev različnih kultur po svetu in vsaka 'ogroža' drugo.

Postkolonializem oporeka premoči oz. superiornosti bele rase oz. mišljenju dominantnih, ter poslušaja tudi druge družbe, ki so bile v procesu kolonializacije skrite oz. zatirane in so 'izgubile svoj glas', medtem ko je Zahod vladal svetu v 19. In v začetku 20. st.

Kolonializacija je pustila pečat v svetu; narodnost je odvisna od pripadnosti med skupinami, meje so ustvarjene med različnimi etničnimi skupinami. Državne politike 'identificirajo' ljudi glede na raso in barvo kože.

Diskriminacija

je vsako dejanje, ko je ravnanje z različnimi kategorijami ljudi neenako.

-Medtem ko so predsodki odvisni od vedenja ljudi, je diskriminacija odvisna od obnašanja. Tako kot predsodki, je tudi diskriminacija lahko pozitivna ali negativna.

Krog predsodkov in diskriminacije

Predsodki in diskriminacija pogosto okrepita drug drugega. Ker ljudje družbeno oblikujejo realnost, stereotipi postanejo resnični za tiste, ki jim verjamejo, včasih pa

celo tistim, ki so sami žrtve stereotipov. Tudi tu vlogo igra moč, ker imajo določene kategorije ljudi zmožnost in moč, da vsiljujejo svoje predsodke v škodo drugih. Npr. predsodki belcev o ljudeh 'druge barve' ne prinašajo naravne podrejenosti manjšin, lahko pa prinesejo družbeno podrejenost, povezovanje manjšin z revščino, manjvrednimi poklici in naseljevanje manjšin v revnih predelih sosesk. Če belci izrabljajo socialno prikrajšanost kot dokaz, da manjšine ne dosegajo njihovih standardov, se sproži nov krog predsodkov in diskriminacije.

Stage 1: Prejudice and discrimination begin, often as an expression of ethnocentrism or an attempt to justify economic exploitation.

Stage 2: As a result of prejudice and discrimination, a minority is socially disadvantaged, occupying a low position in the system of social stratification.

Stage 3: This social disadvantage is then interpreted not as the result of earlier prejudice and discrimination but as evidence that the minority is innately inferior, unleashing renewed prejudice and discrimination by which the cycle repeats itself.

2.) Družbene manjšine in večine: vzorci interakcije

Vzorci interakcije med rasnimi in etničnimi kategorijami so opisani s 4 modeli: pluralizem, asimilacija, segregacija in genocid.

Pluralizem

je stanje, ko obstajajo posebne rasne in etnične manjšine, a imajo socialno enakopravnost in so enakovredne drugim.

-V pluralistični družbi, se kategorije ljudi družbeno razlikujejo, vendar si enakovredno delijo družbena sredstva (javno šolanje dostopno vsem, vsi enakovredni pred zakonom).

-V Londonu obstajajo različni predeli mesta, kjer živijo različne etnije (narodnosti) in ponosno razkazujejo svoje kulturne navade.

-Vendar Zahod ostaja daleč od pluralizma, kjer najbolj spoštujejo in cenijo njihovo lastno kulturno dediščino. Medtem ko v ZDA večina ceni svojo kulturno dediščino, hočejo manjšine svojo kulturno dediščino ohranjati le v interakciji s 'svojimi'.

Nasprotno pa v Švici sobivajo Nemci, Francozi in Italijani, vsi 3 jeziki so priznani in vsi imajo isti ekonomski standard.

Asimilacija

je proces, v katerem manjšine postopoma sprejmejo vzorce dominantne kulture.

-'melting pot' = model (talilnega lonca?), v katerem so združene različne etnične skupine, ki živijo skupno življenje (z asimilacijo spremenijo svoje vrednote, vero, jezik in prevzamejo večinsko kulturo), manjšine sprejmejo lastnosti dominantne kulture.

-Asimilacija kot kulturni proces prinese etnične spremembe, vendar ne rasnih. Veliko Američanov japonskega rodu je opustilo njihove tradicionalne navade, ampak še vedno obdržijo svojo rasno identiteto.

- Skozi generacije, se rasne lastnosti zmanjšujejo, kar je posledica mešanja ras (z razmnoževanjem partnerjev različnih ras). Mešanje ras se je v ZDA dogajalo kljub kulturnim in zakonskim prepovedim.

Segregacija

je fizično in družbeno ločevanje, zapostavljanje določene kategorije ljudi.

-Nekatere manjšine, posebej verske, kot so Amiši, so se same prostovoljno ločile od družbe. V večini primerov pa večine ločijo manjšine iz družbe tako da jih izločijo.

-Segregacija je vidna pri ločevanju na stanovanjskih območjih, pri poklicih, v šolah, bolnišnicah in celo na pokopališčih. Medtem ko pluralizem odobrava različne manjšine in njihovo kulturo, segregacija vsiljuje svoje kulturno vzorce in se ne ozira na manjšine.

-Afriški sistem 'apartheid' prikazuje segregacijo, s katerim je vlada Južnoafriške republike imenovala svoj sistem rasne segregacije, zatiranja in izkoriščanja. Ta sistem je omogočal belcem, ki predstavljajo manj kot petino prebivalstva, da so vodili politiko Južnoafriške republike.

-V ameriški zvezni državi Alabama je bila rasistična praksa, da so belci in črnci sedeli ločeno na avtobusu. Ker Rosa Parks ni hotela odstopiti sedeža belcu, so jo aretirali zaradi kršenja zakonodaje o rasni segregaciji. Njena zahteva po spoštovanju in enakosti pravic pa je prerasla v bojkot avtobusnega prometa v Montgomeryju. Bojkot pomeni začetek ameriškega gibanja za državljanske pravice.

Genocid

je fizično uničevanje pripadnikov določene etnične skupine, ki se izvaja načrtno in sistematično z množičnimi pobijanjmi, izgoni, namerno povzročenimi lakotami itd.

-genocid se je oblikoval skozi stoletja. Od 16. st. naprej so Španija, Portugalska, Anglija, Francija in Nizozemska oblikovale ogromne imperije po svetu. Tako so Evropejci pridobili nadzor tudi nad avtohtoni prebivalci Amerike. Nekateri domorodci so bili žrtve smrtonosnih bolezni, ki so jih prinesli Evropejci, na katere Američani niso bili imuni. Uničene ali zdesetkane so bile etnične skupine Indijancev in Aboridžini.

20. st. je bilo stoletje velikih ideologij (nacistična, stalinistična) sta povzročili smrt milijonov ljudi (koncentracijska taborišča, zaplinjevanje).

3.) Migracije

-Na svetu je 100 milijonov priseljencev, od tega 19 milijonov beguncev.

-Migracijski vzorci usmerjajo pozornost na dinamiko različnih skupin v družbi. V procesu racializacije in diskriminacije so pogosto izpostavljeni migranti.

Migracijska gibanja so včasih prostovoljna in načrtovana, včasih pa prisiljena

V nekaterih primerih se migranti popolnoma asimilirajo (asimilacija = migranti sprejmejo večinsko kulturo), v drugih pa jo zavrnejo.

Migracijski vzorci:

- **Klasični model**
ZDA, Kanada in Avstralija spodbujajo migracije in vidijo migrante kot bodoče državljane
- **Kolonialni model**
Francija, Nizozemska, VB
Migracije v te države so se preusmerile v njihove kolonije, zato so te v privilegiranem položaju, saj je bolj verjetno, da bojo migranti dobili državljanske pravice.
- **Model gostujočih delavcev**
Nemčija, Belgija
Migracije v te države so začasne in migranti ne pričakujejo/zahtevajo državljanstva/državljskih pravic. Migracije sem potekajo predvsem zaradi dela, vendar v nasprotju z drugimi modeli, so tu pogoji dela in varstva pri delu slabši.
- **Ilegalni model**
Večina držav ima nekaj ilegalnih priseljencev. Ti priseljenci živijo 'zunaj' družbe in so prisiljeni vzeti najslabše plačane, začasne in zahtevne službe

Migracijske faze

- **Začasne migracije**
Začasne migracije mladih delavcev, ki pošiljajo svoj zaslužek domov družini, in se bodo vrnili v domovino.
- **Daljše ostajanje**
Priselitev za daljši čas in razvijanje socialne mreže.
- **Nova skupnost**
Novi vzorci migracij – združitev družine
- **Stalna selitev**
Gre bolj za idealni tip migracij, vendar pogost

Migracijski trendi

- **Globalizacija migracij**
Vedno več držav bo s priseljenci
- **Pospeševanje migracij**
- **Feminizacija migracij**
-Število migrantk v zadnjih 40 letih stalno rahlo narašča (že 1960 Ž 47% vseh migrantov), danes več kot polovica svetov. migrac. Populacije
-Naraščanje obsega transnacionalnih migracij žensk - iz gospod. manj razvitega sveta na sever; migracije v evropskem prostoru
-Trend naraščanja individualnih in zmanjševanja družinskih migracij žensk iz tretjega sveta

- Diverzifikacija ženske delovne migracije (industrija, zdravstvo, zasebna gospodinjstva – plačano družinsko/skrbstveno delo: fleksibilno in poceni delovna sila v prim. z domačimi ponudnicami dela
- Skrbstveni primanjkljaj v manj razvitem svetu (delajo v gospodinjstvu delodajalcev kot pomočnice, varuške)

- **Diferenciacija migracij**

Več vrst migrantov – begunci, migranti zaradi dela, priseljenci za stalno

Etnične skupine v Veliki Britaniji

- Glavne etnične skupine v VB sestavljajo 7% populacije (v Londonu pa 40% meščanov, kar bi lahko belce v Londonu že skoraj naredilo za manjšino). Populacija je etnično heterogena (raznovrstna), 48% vseh je mlajših od 24 let.
- Najnižje poklice imajo priseljenci s Karibskih otokov, Bangladeša in Pakistanci. Med mladimi je nezaposlenih 12% belcev, ostalo so priseljenci. Temnopolte ženske so najpogosteje najslabše plačane, delajo v slabih pogojih ali pa so nezaposlene, 'delajo' v domačem gospodinjstvu ali pa so v zaporu.
- Identiteta 'black' je so uporabljata tako za Afro-Američane, kot tudi za Afro-Caribbean communities in Azijce. To je posledica globalizacije in mešanja kultur.

Rasizem in etnični antagonizem v Evropi

- Etnični antagonizmi so razširjeni po Evropi in se hitro širijo. Napadi, mučenja in diskriminacija so prihodnost vseh etničnih manjšin, ki živijo v Evropi. Evropa je najbolj pestra kar se tiče etnične sestavljenosti in migracij, to pa prinese strahove, predsodke, rasizem, etnične konflikte in etnično čiščenje.
- Ljudje čutijo, da je zaradi številnih migracij, njihova kultura ogrožena in hočejo poudariti pomen absolutne vrednosti njihove kulture. V VB je to 'aggressive little Englandism'.
- EU poroča, da število rasističnih napadov na tujce narašča.
- Ljudje, ki zapustijo svoj dom zaradi nevzdržnih socialnih, političnih in ekonomskih razmer ter hočejo pridobiti azil v drugi državi, prav tako naletijo na rasizem in diskriminacijo v drugih državah.
- etnično čiščenje v Bosni
- novi rasizem 'new racism' → poudarja kulturne razlike pri tistih, ki so nezdržljivi z novo kulturo, ki je dominantna (ne poudarja pa bioloških razlik)
- diskriminacija na delovnem mestu